

Richtlijnen van 13 januari 1997 aan de Dienst Vreemdelingenzaken, parketten, politiediensten, inspectie van de sociale wetten en de sociale inspectie omtrent de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel.

B.S., 21.II.1997; artikels 8, 2° + 3° en 10 gewijzigd op 17 april 2003 (BS, 27.V.2003)

1. Het begrip mensenhandel.

Mensenhandel omvat een veelheid aan situaties van ondermeer uitbuiting van vreemdelingen in diverse sectoren. Mensenhandel komt voornamelijk voor onder de vorm van uitbuiting van de persoon of de arbeid van een persoon in verscheidene economische sectoren. De sector van de "seksindustrie" is hierin een specifieke risicosector.

Mensenhandel wordt in de nieuwe wet van 13 april 1995 in artikel 1, § 1 strafbaar gesteld als volgt :

Hij die, op welke manier ook, er toe bijdraagt, rechtstreeks of via een tussenpersoon, dat een vreemdeling het Koninkrijk binnenkomt of er verblijft, wanneer hij daarbij:

1. ten opzichte van de vreemdeling direct of indirect gebruik maakt van listige kunstgrepen, geweld, bedreigingen of enige andere vorm van dwang;
 2. of misbruik maakt van de bijzonder kwetsbare positie waarin de vreemdeling verkeert tengevolge van een onwettige of precaire administratieve toestand of ten gevolge van zwangerschap, ziekte dan wel een lichamelijk of een geestelijk gebrek of onvolwaardigheid;
- wordt gestraft met gevangenisstraf van een jaar tot vijf jaar en een geldboete van vijfhonderd frank tot vijftwintigduizend frank.

Zwaardere straffen zijn voorzien wanneer van het misdrijf een gewoonte wordt gemaakt of indien het een daad van deelneming betreft aan de hoofd- of bijkomende bedrijvigheid van een vereniging.

Een analoge bepaling inzake mensenhandel werd ook ingevoerd in het artikel 380bis, § 3 van het strafwetboek inzake de exploitatie van prostitutie of ontucht.

Een attest van de gespecialiseerde onthaaldienst (Payoke-Saralek, Le Mouvement du Nid of Espace-P) dat de begeleiding bewijst, is verplicht.

Personen die een bevel kregen om het grondgebied te verlaten (45 dagen), hebben geen recht tot tewerkstelling.

De verzoeken tot verlenging van het bevel om het grondgebied te verlaten, dienen voorgelegd te worden aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

2. De strijd tegen de mensenhandel.

Het Parlement en de federale Regering, in samenwerking met de Gemeenschappen en de Gewesten, hebben een beleid ontwikkeld dat enerzijds voorziet in hulpverlening aan de slachtoffers van mensenhandel en anderzijds in de versterking van de mogelijkheden om de trafikanten en netwerken te bestrijden. De hulpverlening aan de slachtoffers is gericht op hulp en begeleiding in België en op de begeleiding bij de terugkeer naar het land van herkomst.

De maatregelen die het wettig verblijf van de slachtoffers in ons land voorzien in het kader van gerechtelijke procedures tegen de exploitanten versterken de mogelijkheden om een grondig onderzoek te voeren en bieden de kans om slachtoffers te laten getuigen voor een eventueel proces voor de rechtbank.

3. Gespecialiseerde onthaalcentra.

Om de opvang en de begeleiding van slachtoffers van mensenhandel mogelijk te maken erkent en financiert de overheid in elk Gewest een gespecialiseerd onthaalcentrum. De VZW. "Payoke" in Vlaanderen (Antwerpen), de VZW. Pag-asa in het Brussels Gewest en de VZW. "Sürya" in het Waals Gewest (Luik).

De centra staan in voor de sociaal-psychologische begeleiding van de slachtoffers en bieden juridische ondersteuning aan de slachtoffers die hun belangen wensen te verdedigen in een gerechtelijke procedure.

Deze drie centra zijn, samen met de organisaties vernoemd in de omzendbrief van 7 juli 1994, bevoegd om de verblijfsvergunningen voor slachtoffers van mensenhandel aan te vragen.

Onder gespecialiseerd onthaalcentrum kan ook verstaan worden een sociale dienst die, als lokaal steunpunt, een door de bevoegde Gemeenschaps- of Gewestminister goedgekeurd samenwerkingsakkoord heeft met een van de drie hierboven genoemde gespecialiseerde onthaalcentra.

4. Dynamische samenwerking tussen de onthaalcentra, de politiediensten, de inspectiediensten, de Dienst Vreemdelingenzaken en het gerecht.

De efficiëntie van de acties in de strijd tegen de mensenhandel is nauw verbonden met het ontwikkelen van een dynamische samenwerking tussen enerzijds de politiediensten, de inspectiediensten en de parketten en anderzijds de gespecialiseerde onthaalcentra.

Het complementair optreden van alle betrokken partijen kan slechts gerealiseerd worden als de slachtoffers of vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel daadwerkelijk in contact gebracht worden met de gespecialiseerde onthaalcentra.

Voor elke persoon die illegaal op het grondgebied verblijft of waarover twijfel bestaat inzake de juiste verblijfstoestand moet de politie- of inspectiedienst onmiddellijk contact opnemen met de Dienst Vreemdelingenzaken.

Het is zowel voor de legaal als niet-legaal in het land verblijvende (vermoedelijke) slachtoffers van mensenhandel aangewezen hen in contact te brengen met de onthaalcentra.

Als het onthaalcentrum de begeleiding van het (vermoedelijke) slachtoffer op zich neemt staat het ook in voor de administratieve regeling met de Dienst Vreemdelingenzaken. De betrokken politie- of inspectiedienst moet de Dienst Vreemdelingenzaken in kennis stellen van de tussenkomst van het onthaalcentrum.

Indien het onthaalcentrum de begeleiding niet op zich kan nemen zal de betrokken politie of inspectiedienst volgens de gebruikelijke manier de instructies van de Dienst Vreemdelingenzaken opvolgen.

5. Praktische organisatie van het contact met de gespecialiseerde onthaalcentra.

1. Indien de politie- of inspectiedienst ervan overtuigd is geconfronteerd te zijn met een slachtoffer van mensenhandel worden de nodige initiatieven genomen opdat deze persoon effectief zou kunnen opgevangen worden door het gespecialiseerd onthaalcentrum en wordt de Dienst Vreemdelingenzaken verwittigd van dit initiatief zo het om een vreemdeling gaat die zich in een illegale of precaire verblijfstoestand bevindt.

2. Indien de politie- of inspectiedienst twijfelt of de betrokken persoon al dan niet een slachtoffer is van mensenhandel wordt het gespecialiseerd onthaalcentrum effectief in de gelegenheid gesteld een contact te hebben met de betrokkene. Dit kan bijvoorbeeld door een medewerker van het onthaalcentrum, met het akkoord van de betrokken persoon, uit te nodigen naar het bureau van de politiedienst.

3. Tenslotte, indien er aanwijzingen zijn dat een of meerdere aangetroffen personen betrokken zijn bij de organisatie of exploitatie van de mensenhandel (dus niet als slachtoffer), dan worden zij niet in contact gebracht met het gespecialiseerd onthaalcentrum.

4. Bij elk aantreffen van een persoon die het slachtoffer zou kunnen zijn van mensenhandel wordt een informatiefolder overhandigd met informatie over de gespecialiseerde onthaalcentra voor slachtoffers van mensenhandel. Deze meertalige informatiefolder wordt ter beschikking gesteld door het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en kan bekomen worden bij de diensten die in deze omzendbrief worden vermeld.

6. Gemeenschappelijke controleacties.

Bij specifieke controles i.v.m. buitenlandse arbeidskrachten, in het bijzonder in het kader van de opdrachten van de arrondissementele inspectiecellen (Samenwerkingsprotocol sociale

inspectiediensten van 30 juli 1993 en Samenwerkingsakkoord Federale Regering en Regeringen van de Gewesten van 31 maart 1995), is het aangewezen, zonder het goede verloop van het geplande optreden in gevaar te brengen, een gespecialiseerd onthaalcentrum tijdig te verzoeken om in "stand by" te zijn voor de opvang van of contact met eventuele slachtoffers van mensenhandel.

7. Slachtofferbejegening door de politiediensten en de parketten.

Zoals voorzien in artikel 46, al. 1 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en in de omzendbrief OOP15bis hebben de politiediensten de verantwoordelijkheid om de slachtoffers te oriënteren naar de meest aangewezen hulpverlening.

Het is aangewezen de slachtoffers ook in te lichten over het bestaan van de diensten slachtofferonthaal bij de parketten.

De parketten kunnen rechtstreeks beroep doen op de medewerking van de gespecialiseerde onthaalcentra. Dit zowel tijdens een onderzoek waarbij het slachtoffer door het onthaalcentrum wordt opgevangen als in het kader van de voorbereiding van een gerechtelijke actie.

8. Praktische toepassing van de omzendbrief van 7 juli 1994.

Het afleveren van verblijfsvergunningen en arbeidsvergunningen (arbeidskaarten) aan vreemdelingen, slachtoffers van mensenhandel, verloopt in fasen die samenhangen met het verloop van de gerechtelijke procedure.

8.1. Eerste fase: Afleveren van een bevel om het grondgebied te verlaten binnen de 45 dagen.

De periode van 45 dagen is bedoeld om aan het slachtoffer dat het milieu van de mensenhandel verlaten heeft en begeleid wordt door een gespecialiseerd onthaalcentrum de nodige tijd te geven om tot rust te komen. In deze periode kunnen de betrokken slachtoffers een beslissing nemen over het al dan niet afleggen van verklaringen over de personen of netwerken van mensenhandel die hen zouden hebben uitgebuit of kunnen zij zich voorbereiden op hun terugkeer naar het land van herkomst.

Het is aangewezen dat de politiedienst die in contact komt met een persoon, waarvan vermoed wordt dat hij of zij het slachtoffer is van mensenhandel, beroep doet op een gespecialiseerd onthaalcentrum zoals toegelicht in punt 5.

De betrokken politiedienst neemt ook contact op met de Dienst Vreemdelingenzaken en maakt desgevallend melding van de doorverwijzing van het (vermoedelijk) slachtoffer naar het gespecialiseerd onthaalcentrum.

Als het slachtoffer onmiddellijk een verklaring aflegde of een klacht neerlegde kan het gespecialiseerd onthaalcentrum dat de begeleiding van het slachtoffer op zich neemt meteen de toepassing van de tweede fase vragen aan de Dienst Vreemdelingenzaken.

8.2. Tweede fase: afleveren van een aankomstverklaring voor drie maanden.

Aan het slachtoffer, dat in de loop van de periode van 45 dagen een verklaring aflegt of een klacht indient, wordt een voorlopige verblijfsvergunning voor drie maanden afgeleverd, onder de vorm van een aankomstverklaring.

Ook tijdens deze periode is de begeleiding van het slachtoffer door een gespecialiseerd onthaalcentrum verplicht.

In deze fase kan het slachtoffer genieten van een toelating tot een voorlopige tewerkstelling.

De Dienst Vreemdelingenzaken vraagt aan de procureur des Konings of aan de arbeidsauditeur onverwijld, en uiterlijk een maand voor het verstrijken van de geldigheidstermijn van de aankomstverklaring, welk gevolg er werd gegeven aan de klacht of de verklaring van het slachtoffer en vermeldt de datum waarop dit antwoord wordt verwacht.

De door het parket of het arbeidsauditoraat verstrekte informatie moet een antwoord bevatten op twee vragen :

1. is het onderzoek nog steeds aan de gang ?
2. is men in de huidige stand van het dossier van mening dat de persoon in kwestie een slachtoffer is van mensenhandel?

Deze informatie wordt door de procureur des Konings of de arbeidsauditeur gelijktijdig aan het slachtoffer meegedeeld.

Als er geen antwoord komt vanwege het parket of het arbeidsauditoraat, zal de vraag worden gericht tot de procureur-generaal.

De informatie van het parket moet twee elementen bevatten:

8.3. Derde fase: afleveren van een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister

Indien de informatie van de procureur des Konings of de arbeidsauditeur een positief antwoord bevat op beide bovenvermelde vragen, krijgt het slachtoffer een verblijfsvergunning van meer dan drie maanden (gewoonlijk zes maanden), die kan verlengd worden tot aan het einde van de gerechtelijke procedure.

Indien de procureur des Konings of de arbeidsauditeur nog niet op beide vragen positief kan antwoorden, wordt de aankomstverklaring van het slachtoffer éénmalig verlengd met een zelfde periode van drie maanden.

Indien bij het verstrijken van de geldigheidsduur van de éénmalig verlengde aankomstverklaring nog geen duidelijk antwoord kan verstrekt worden op beide vragen, wordt een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (tijdelijk verblijf- geldig zes maanden) afgeleverd aan het slachtoffer.

Tijdens deze periode blijft de begeleiding van het slachtoffer door een gespecialiseerd onthaalcentrum verplicht.

Het slachtoffer kan, vanaf deze fase, een arbeidskaart B bekomen.

Overeenkomstig het verslag van de parlementaire onderzoekscommissie en met het oog op de veiligheid van het slachtoffer, kan er tenslotte een procedure gestart worden bij de Dienst Vreemdelingenzaken om een verblijfsvergunning van onbepaalde duur te bekomen.

De aanvraag tot het bekomen van een verblijfsvergunning van onbepaalde duur kan ingediend worden indien de verklaring of de klacht van het slachtoffer geleid heeft tot een dagvaarding of een verwijzing door de onderzoeksgerechten of een vordering of een aanvraag tot internering voor de onderzoeksgerechten.

Een verblijfsvergunning van onbepaalde duur zal worden toegekend:

- wanneer de verklaring of de klacht heeft geleid tot een veroordeling in eerste aanleg;
- indien, ook zonder veroordeling voor feiten van mensenhandel, het openbaar ministerie in zijn vordering de tenlastelegging van mensenhandel weerhouden heeft en de verklaring of de klacht van betekenisvol belang is geweest voor de procedure.

9. Sociale hulpverlening aan de slachtoffers.

Vanaf het ogenblik dat aan een slachtoffer van mensenhandel een tijdelijke verblijfsvergunning wordt afgeleverd, dus vanaf de eerste fase, kan deze persoon sociale steun krijgen van het OCMW of via het gespecialiseerd onthaalcentrum (KB 13 mei 1994).

10. Nuttige adressen.

(...)

Wij vestigen er de aandacht op dat de eerstelijnsdiensten op het terrein een cruciale rol spelen in de toepassing en het welslagen van de beschermingsprocedure voor slachtoffers van mensenhandel, zoals uiteengezet in de omzendbrief van 7 juli 1994 en de richtlijnen van 13 januari 1997.

Dit geldt vooral voor de politie- en inspectiediensten, maar ook voor de ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken, van het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en van andere diensten die, omwille van hun specifieke bevoegdheden, dikwijls als eersten in contact komen met dergelijke slachtoffers.

Het is dan ook noodzakelijk dat de betrokken ambtenaren door hun oversten systematisch op de hoogte worden gehouden van de inhoud van de voormelde richtlijnen en van de uitvoeringsmaatregelen.

Voor de politie- en inspectiediensten, maar eveneens voor de andere besturen, is het van kapitaal belang dat punt 5 van de richtlijnen van 13 januari 1997 betreffende de bijstand aan slachtoffers van mensenhandel strikt wordt nageleefd:

1. de meertalige informatiefolder, opgesteld door het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, moet worden overhandigd aan alle personen die het slachtoffer zijn of zouden kunnen zijn van mensenhandel;
2. deze personen moeten worden doorverwezen naar één van de gespecialiseerde onthaalcentra die, met hun coördinaten, vermeld zijn in de reeds geciteerde richtlijnen.
3. bij interceptie van een vreemdeling die slachtoffer is of zou kunnen zijn van mensenhandel en die is doorverwezen naar een gespecialiseerd onthaalcentrum, moeten de politiediensten de Dienst Vreemdelingenzaken hiervan expliciteit op de hoogte brengen. Dit moet gebeuren door middel van de hiervoor voorziene rubriek « mensenhandel » van het te gebruiken « administratief verslag vreemdelingencontrole », dat aan de Dienst Vreemdelingenzaken wordt bezorgd met het oog op het bekomen van een administratieve beslissing.